

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย เรื่องรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าวรลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยแบ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าวรลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าวรลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1

การศึกษาปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าวรลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้งหมด ซึ่งได้แก่

1. นายกองการบริหารส่วนตำบล	จำนวน 1 คน
2. รองนายกองการบริหารส่วนตำบล	จำนวน 2 คน
3. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 1 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน 5 คน
5. ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 24 คน
6. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 48 คน
7. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน	จำนวน 24 คน

รวมประชากรทั้งหมด 105 คน

ช่วงที่ 2

การศึกษารูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ปางมะค่า อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ด้วยกระบวนการประชาคมตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ปางมะค่า อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเองจำนวน 1 ชุด เป็นแบบสอบถามนายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิ. ผู้ใหญ่บ้าน. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านในตำบลปางมะค่า โดยแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ปางมะค่า อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

1. ขอนหนังสือแนะนำ และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึง นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิ. ผู้ใหญ่บ้าน. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านในตำบลปางมะค่า

2. ส่งแบบสอบถามถึงนายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิ. ผู้ใหญ่บ้าน. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านในตำบลปางมะค่าที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2548

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 105 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ช่วงที่ 2 การศึกษารูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงประชาคมตำบล เพื่อขอเชิญเข้าร่วมประชุมประชาคมตำบล
2. จัดประชุมประชาคมตำบล ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 เวลา 10.00 น.
3. สรุป อภิปราย และเขียนรายงานผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดังนี้

ช่วงที่ 1 วิเคราะห์เชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่แล้วหาค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยการแปลความหมายของคะแนน โดยใช้คะแนนเป็นตัวชี้วัด

ช่วงที่ 2 วิเคราะห์เชิงคุณภาพ

สร้างรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยกระบวนการ (A-I-C) ประชาคมตำบล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย (μ)
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความคิดเห็น เรื่องรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง มาวิเคราะห์ปัญหาสูงสุดทั้ง 4 ด้าน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาในรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เพชร จากความคิดเห็นโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 4 ด้าน

1. ปัญหาด้านการร่วมคิดกำหนดความต้องการ (P) การวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง เพชร จังหวัดลำปาง เพชร ในภาพรวมมีปัญหาระดับมาก ($\mu=3.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ปัญหาข้อที่ 4 การกำหนดแนวทางการทำงานที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการพัฒนาเป็นปัญหาอันดับสูงสุดระดับมาก ($\mu=3.16$) อันดับรองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 6 การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับกฎหมาย,ระเบียบ,ข้อบังคับและทิศทางการพัฒนาประเทศซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=3.10$) ส่วนอันดับต่ำสุด ได้แก่ปัญหาข้อที่ 2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบกับแนวคิดวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=2.84$)

2. ปัญหาด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนา (D) การวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง เพชร จังหวัดลำปาง เพชร เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีปัญหาระดับมาก ($\mu=2.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อปัญหาข้อที่ 7 องค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งผู้แทนชุมชน กลุ่มอาชีพ หรือองค์กรอื่น ๆ เข้าร่วมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=2.94$) อันดับรองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 8 คณะกรรมการจัดทำแผนพิจารณาความเหมาะสมของแผนงาน / โครงการตามความต้องการของประชาชน โดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและมีการกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=2.94$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 10 องค์การบริหารส่วนตำบลได้พิจารณาแผนงาน โครงการของชุมชนกลุ่มอาชีพหรือองค์กรต่าง ๆ ใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนงาน เป็นปัญหาระดับมาก ต่ำสุด ($\mu=2.80$)

3. ปัญหา ด้านการร่วมตรวจสอบ (C) การวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง เพชร จังหวัดลำปาง เพชร เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมปัญหาระดับมาก ($\mu=2.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ปัญหาข้อที่ 17 การนำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะกิจกรรม / โครงการที่ต้องใช้งบประมาณจะต้องผ่านกระบวนการจัดทำข้อบังคับงบประมาณ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประชาชนและสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนที่จะได้รับการอนุมัติ เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=2.92$) อันดับรองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 18 ให้ประชาชนได้ตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปด้วยความโปร่งใสโดยผู้แทนชุมชนตามข้อเสนอของประชาชน ร่วมเป็นกรรมการในกระบวนการจัดซื้อ – จัดจ้าง ตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุดังกล่าวขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นปัญหา

ระดับมาก ($\mu=2.87$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 16 องค์การบริหารส่วนตำบลได้พิจารณาการตรวจสอบของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ ให้ความเห็นชอบทั้งนี้เพื่อรักษาสิทธิของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 59 เป็นปัญหาระดับมาก ต่ำสุด ($\mu=2.76$)

4. ปัญหาด้านการร่วมปรับปรุงแก้ไข (A) การวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมมีปัญหาระดับมาก ($\mu=2.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปัญหาข้อที่ 21 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ใช้แผนงานพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี / หรือข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=2.93$) อันดับรองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 19 องค์การบริหารส่วนตำบลใช้แผนงานพัฒนาเป็นแนวทางในการบริหารกิจการ ซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=2.81$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ ปัญหาข้อที่ 24 องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ประเมินผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจริงจากการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนา / โครงการที่ประชาชนเสนอปัญหาและความต้องการ เป็นปัญหาระดับน้อย ($\mu=2.49$)

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบ

รูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

รูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ได้จากการเสนอของผู้เข้าร่วมกิจกรรมประชาคมตำบล (A-I-C) ซึ่งรูปแบบที่ได้เป็นกระบวนการพัฒนาตามหลักการบริหาร PDCA อันเป็นแนวทางหนึ่งของรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของผู้ที่เกี่ยวข้องคือ ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ซึ่งรายละเอียดของกระบวนการพัฒนาดังต่อไปนี้

รูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ทั้ง 4 ด้าน คือ PDCA มีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาและหาแนวทางในการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 2 เลือกปัญหา เพื่อนำมาออกแบบ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ประเด็นปัญหาหลัก และ ปัญหาน้อย

ขั้นตอน

วิธีการ

แบบบันทึก

ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรมประชาคมตำบล (A-I-C)

หาประสิทธิผล

หาประสิทธิภาพ

คุณภาพ

พัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินและตัดสินใจปัญหา

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำเอกสารรายงานรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่องรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่า จ.กำแพงเพชร มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัญหาการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่า จ.กำแพงเพชร ทั้ง 4 ด้าน คือด้านการร่วมคิดกำหนดความต้องการ (P) ด้านการร่วมจัดทำแผน (D) ด้านการร่วมตรวจสอบ (C) และด้านการร่วมนำไปใช้ (A) มีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้

1.1. การกำหนดแนวทางการทำงานที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการพัฒนา ในด้านการร่วมคิดกำหนดความต้องการของการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่า จ.กำแพงเพชร มีปัญหาอยู่ในระดับมาก แต่จัดว่าเป็นปัญหาอันดับแรก แสดงว่า การกำหนดแนวทางการทำงานที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่งผลให้การวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ คุณภาพ และพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ ชาณูชัย ศิลปอวยชัย (2542) ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดแพร่ มีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ ด้านวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ด้านการจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพในท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านบำรุงรักษาและจารีตประเพณี และด้านการให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนสถานศึกษาในท้องถิ่น จากผลการวิจัยสอดคล้องกับ วันเพ็ญ วอกลาง (2534) พบว่า การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของประชาชน เนื่องจากเหตุผลพื้นฐาน คือ ขาดความรู้ปัญหาของปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ปัญหาเหล่านั้น ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเอง ไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพ ในการพัฒนาชุมชนนั้นการมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงาน ที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อค้นคว้า เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้นำมาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งผู้แทนชุมชน กลุ่มอาชีพ หรือองค์กรอื่น ๆ เข้าร่วมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา คณะกรรมการจัดทำแผนพิจารณาความเหมาะสมของแผนงาน / โครงการตามความต้องการของประชาชนโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและมีการกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงในด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับรองลงมาแสดงว่า กระบวนการทำงานของคณะกรรมการจัดทำแผนเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อการวางแผนงาน / โครงการตามความต้องการของประชาชนโดยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและมีการกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540) พบว่า กระบวนการประชาสังคมคือเครือข่ายของกลุ่มและองค์กรที่เชื่อมระหว่างรัฐกับปัจเจกชน ความต่างของความสัมพันธ์ของเครือข่ายประชาสังคมกับรัฐ และรัฐกับตัวปัจเจกชนก็คือประชาสังคมต้องไม่ยอมให้รัฐครอบงำงานแม้จะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐและทำงานร่วมกับรัฐได้ แต่ก็ไม่นับความขัดแย้ง อลงกรณ์ ปราบไพรี (2546) พบว่า สมาชิกประชาคมอำเภอส่วนใหญ่เห็นว่าประชาคมคือองค์กรที่เป็นเสมือนตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน จึงสามารถรับฟังความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ โดยไม่ละเลยต่อเสียงส่วนน้อยของชุมชน อีกทั้งเป็นการดำเนินงานโดยยึดถือหลักผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าพวกพ้อง สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย แผนพัฒนาอำเภอโดยกระบวนการประชาคม เป็นแผนที่สะท้อนความ

ต้องการของประชาชน จึงสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าแผนพัฒนาอำเภอที่จัดทำโดยส่วนราชการ ประชาคมสามารถผลักดันโครงการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยการเสนอแผนงาน โครงการของชุมชนต่อส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล สอดคล้องกับ Smith (1971) พบว่า คณะกรรมการศึกษาผู้บริหารโรงเรียน และประชาชนมีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการจากประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรู้เห็น เพื่อรับรู้ คณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหารเห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นมากกว่าเดิม หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สอดคล้องกับ ประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532) พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกเงิน และการสละแรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ การร่วมประชุม สำหรับการร่วมน้อยที่สุดคือ การร่วมเป็นผู้นำ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมพบว่า ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา การมีสถานภาพทางสังคม การเป็นหัวหน้าครัวเรือน และการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นเวลานาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ และรายได้ของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนา ปัจจัยทางด้านการเมืองถูกชักจูงจากบุคคลในแวดวงราชการมีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ความถี่ในการนิเทศงาน มีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ใช้แผนงานพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี / หรือข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ในด้านการร่วมนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีปัญหาการจัดเป็นอันดับที่ 3 แสดงว่าการใช้แผนพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือรายจ่ายเพิ่มเติมจะส่งผลให้การบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบความสำเร็จมีคุณภาพ กรมการปกครอง (2543) พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลต้องใช้แผนงานพัฒนาเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อสนองตอบปัญหาความต้องการของประชาชนและเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 59 โดยใช้แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นแนวทางจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี / หรือข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สอดคล้องกับ ฉออ่าน วุฑฒิกกรมรักษา (2534) พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน โดยร่วมในขั้นดำเนินการมากที่สุด รองลงมา คือขั้นติดตามผลงาน และขั้น

กำหนดความต้องการ ในขั้นดำเนินการและติดตามผลงานนั้น ประชาชนเข้าร่วมออกแรงมากที่สุด รองลงมาคือร่วมออกเงิน วัสดุอุปกรณ์ และร่วมเป็นกรรมการ โดยมีปริมาณการเข้าร่วมทุกครั้งมากที่สุด ส่วนในขั้นกำหนดความต้องการประชาชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งมากที่สุด สภาพเศรษฐกิจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมเป็นกรรมการร่วม แสดงความคิดเห็น และร่วมประชุมในขั้นกำหนดความต้องการ ขึ้นวางแผนงานและขั้นตัดสินใจเลือกโครงการ แต่มีผลต่อปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วม คือผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจดีเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้งมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า ส่วนขั้นดำเนินงานนั้น ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าเข้ามามีส่วนร่วมออกแรง ออกเงิน วัสดุอุปกรณ์ และร่วมเป็นกรรมการในปริมาณมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า และในขั้นติดตามผลงานนั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจก็ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับสถานภาพทางสังคมนั้น พบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ ผู้นำท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนธรรมดาทั่วไปและพบว่าเพศชายเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง สาเหตุที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ความต้องการความสะดวกสบายในด้านคมนาคมขนส่ง รองลงมาคือ ความต้องการพัฒนาหมู่บ้าน ต้องการมีงานทำ บุคคลที่ชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ผู้ใหญ่บ้าน สาเหตุที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพราะมีงานอื่นทำอยู่แล้ว ไม่มีเวลา ไม่มีว่าง และมีธุรกิจในครอบครัว สอดคล้องกับ World Health Organization (1979) กล่าวว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น คือ การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดการใช้งบประมาณ การประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจด้วยการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากรมีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมการเงิน และการบริการ การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็น การเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวสังคมหรือวัตถุก็ได้

1.4 การนำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะกิจกรรม / โครงการที่ต้องใช้งบประมาณจะต้องผ่านกระบวนการจัดทำข้อบังคับงบประมาณ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประชาชนและสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนที่จะได้รับการอนุมัติ ในด้านการร่วมตรวจสอบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดกำแพงเพชร มีปัญหาอยู่ในระดับมาก จัดเป็นอันดับที่ 4 แสดงว่าการตรวจสอบการนำแผนพัฒนาไป

สู่การปฏิบัติจะต้องผ่านกระบวนการจัดทำข้อบังคับงบประมาณซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประชาชนและสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก่อนที่จะได้รับอนุมัติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบ

คุณภาพของการนำแผนพัฒนาเข้าสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ Erwin (1976) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ โคเฮนและฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1979) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบ (ชนิด) ของการมีส่วนร่วมได้ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

2. รูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า มีกระบวนการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า เพื่อดำเนินการพัฒนาสภาพปัญหาในการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า โดยมี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาและแนวทางในการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกปัญหาเพื่อนำมาออกแบบ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา

มากและปัญหาน้อย โดยมีขั้นตอน วิธีการ และแบบบันทึก

ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรมประชาคมตำบล เพื่อหาประสิทธิผล ประสิทธิภาพ คุณภาพ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินและตัดสินใจปัญหา และขั้นตอนที่ 6 การจัดทำเอกสารรายงานรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า โดยทั้ง 6 ขั้นตอนได้นำหลักการมีส่วนร่วมตามวงจร (P D C A) ได้แก่ 1. ด้านการร่วมคิดกำหนดความต้องการ 2. ด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนา 3. ด้านการร่วมตรวจสอบ 4. ด้านการร่วมปรับปรุงแก้ไข เป็นกระบวนการบริหารกิจการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนา โดยจะต้องมีกระบวนการ การวางแผน (P) ทำตามแผน (D) ตรวจสอบ (C) และพัฒนาปรับปรุง (A) อยู่เสมอเป็นกระบวนการทำงานและร่วมกันทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช (2544) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารคุณภาพมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ระยะ คือ 1. ขั้นเตรียมการดำเนินงาน 2. ขั้นการดำเนินงานตามแผน 3. ขั้นตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 4. ขั้นสรุปผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ ทแซนเนน - มอร์เรน และคณะ (Tschannen – Moran and others.2000) ยังพบว่า การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยใช้การรวมพลังเริ่มตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาในการดำเนินงาน และการปรับปรุงการดำเนินงาน จะส่งผลให้การพัฒนางานองค์กรเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ในครั้งนี้มีประเด็นที่สามารถนำไปประกอบการพิจารณา ดำเนินการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ประจักษ์ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์การบริหารส่วนตำบล โดยฝ่ายบริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
2. ฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการพัฒนา อบรมบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจในหลักการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อจะได้ช่วยกระตุ้นให้ทุกคนปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ และเต็มความสามารถของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่นำระบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมาใช้ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง รูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป
2. ควรศึกษาการนำรูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน เพื่อจะได้หารูปแบบที่เหมาะสมไปใช้
3. ควรศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของประชาชน เพื่อจะได้ นำข้อมูลมาศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการจัดการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีคุณภาพ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน